

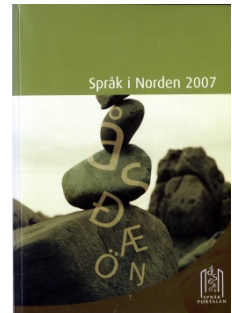
# Sprog i Norden

**Titel:** En praktisk formidlingsudfordring – om formidling af sproglige emner på sprogpportalen sproget.dk

**Forfatter:** Anne Kjærgaard og Ida Elisabeth Mørch

**Kilde:** Sprog i Norden, 2007, s. 85-92

**URL:** <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>



© Forfatterne og Netværket for sprognævnene i Norden

## Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

## Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.



## En praktisk formidlingsudfordring – om formidling af sproglige emner på sprogportalen *sproget.dk*

Anne Kjærgaard og Ida Elisabeth Mørch

*Dansk Sprognævn og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab arbejder i øjeblikket på at etablere en internetportal om det danske sprog. I artiklen beskrives portalens formål, målgrupper og indhold. Desuden skitseres portalens overordnede struktur, der gives et eksempel på hvordan en bruger kan anvende portalen, og de kommende opgaver frem til lanceringen i september 2007 rides op.*

Den 9. november 2005 kunne man på det danske kulturministeriums hjemmeside læse i en pressemeddelelse at Dansk Sprognævn og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab havde besluttet at udvikle en sprogportal på nettet. Sprognævnets formand Niels Davidsen-Nielsen indkredsede i pressemeddelelsen det overordnede formål med portalen således: ”Vores mål er at sprogportalen skal være det sted man opsøger når man vil vide noget om det danske sprog og om sprogforhold i Danmark i det hele taget.”

### **Portalens formål**

På det grundlag formulerede portalgruppen tre formål med portalen:

- at give *professionel sproglig hjælp*, dvs. råd og vejledning
- at give adgang til *officielle og autoritative opslagsværker*
- at skabe *øget sproglig bevidsthed*, fx med hensyn til nuancer, præcision og sprogets virkning.

Vi formulerede ønsket om at give sproglig hjælp på baggrund af Dansk Sprognævns lovfæstede forpligtelse til at oplyse om det danske sprog og på baggrund af begge institutioners tradition for sproglig oplysning. Ved at karakterisere hjælpen som *professionel* ønskede vi at understrege at hjælpen skulle være saglig, målrettet mod og relevant for portalens brugere. Den eneste emnemæssige begrænsning var at

rådene og vejledningerne skulle handle om det danske sprog og om sprog i Danmark. På portalen skal brugerne derfor fx kunne finde oplysninger om retskrivnings- og grammatikproblemer, ordbetydninger, udtale, ordsprog og sprogpolitik.

Da portalprojektet blev sat i værk, var *Ordbog over det danske Sprog* netop blevet gjort tilgængelig på Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs hjemmeside. Desuden var (og er der fortsat) planer om at gøre dele af *Den Danske Ordbog* tilgængelig i digital form. *Retskrivningsordbogen* var allerede tilgængelig på Sprognævnets hjemmeside og da en revideret og digitaliseret version af Pia Jarvads *Nye ord 1955-98* var på trapperne, var det oplagt at gøre det til en kernefunktion for portalen at give adgang til disse opslagsværker (se nærmere i afsnittet Indhold på portalen).

Ud over de tre ovenstående formål, der blev indskrevet i projektbeskrivelsen, ønskede vi at udnytte netmediets muligheder ved fx at anvende lydfiler, billeder og interaktive øvelser. Formålet var altså *ikke* at lave en bog på nettet, dvs. et opslagsværk som man strengt taget lige så godt kunne printe ud og have stående i sin bogreol.

## Målgrupperne, deres behov og interesser

Principielt skulle portalprojektet komme alle borgere i Danmark til gode, men i praksis var det umuligt at sætte sig for at opbygge en portal der retter sig mod hele den danske befolkning. Vi udvalgte derfor nogle delmålgrupper som vi kunne målrette første version af portalen mod.

Målgrupperne blev udvalgt og identificeret på to måder. For det første gennemførte vi en brugerundersøgelse på Sprognævnets hjemmeside (www.dsn.dk) for at finde ud af hvilke brugere vi har på hjemmesiden. For det andet skabte vi fire personaer, altså fiktive personer, som vi gerne ville have at portalen skulle henvende sig til. Pointen med personaer er at man konkretiserer sine modtagere ved at opdigte nogle personer (i vores tilfælde en studerende, en butiksansat, en gymnasieelev og en sekretær) der har helt specifikke og konkrete behov, problemer og interesser som man så kan arbejde på at tilgodese.

På den måde indkredsede vi to målgrupper for første version af portalen:

- de professionelle sprogbrugere
- de almindeligt sproginteresserede (voksne).

Gruppen af *professionelle sprogbrugere* omfatter alle sprogbrugere der arbejder med sproglig formidling, fx korrekturlæsere, informationsmedarbejdere og sekre-

tærer. Professionelle eller arbejdsmotiverede sprogbrugere *kan* have en sproglig uddannelsesbaggrund, men de har det ikke nødvendigvis. Det er muligt, men ikke altid tilfældet, at de er interesserede i sprog. Det fælles kendetegn for gruppen er at der stilles krav til deres sproglige kunnen i forbindelse med deres arbejde. Professionelle sprogbrugere har brug for viden om (skrift)sproglig korrekthed i bred forstand, fx tegnsætning, ordbetydninger og valg af præpositioner. Desuden er der, i hvert fald hos nogle medlemmer af denne målgruppe, interesse for at arbejde fokuseret med bestemte sproglige problemer ved at gennemgå kurser og øvelser om forskellige emner, fx komma.

Gruppen af *almindeligt sproginteresserede* kan defineres negativt, nemlig som folk der *ikke* søger informationer fordi de skal løse et arbejdsrelateret sprogligt problem. Gruppen omfatter fx personer der indgår et væddemål om sprog, eller som undrer sig over et sprogligt fænomen. Det kan naturligvis sagtens dreje sig om professionelle sprogbrugere der indgår et væddemål om betydningen af et bestemt ordsprog i frokostpausen, men den sproglige videbegærlighed kan lige så godt udspringe af en diskussion ved påskefrokosten i kolonihavehuset. Fælles for de almindeligt sproginteresserede er at de ikke er drevet af et ønske om at udføre et godt stykke arbejde – de er bare nysgerrige. De almindeligt sproginteresserede er interesserede i bl.a. (nye) ordbetydninger (fx *bjørnetjeneste*), nye ord og deres betydning (fx *podcast*), danske dialekter og sprogets udvikling og forfald. Desuden kan nogle fra denne gruppe også have tid og lyst til forskellige former for underholdning med et sprogligt fokus.

## Indhold på portalen

Følgende indholdselementer kommer med i første version af portalen:

- **Opslagsværker:** *Retskrivningsordbogen*, *Ordbog over det danske Sprog* (der dækker det danske sprog fra ca. 1700-1950), *Den Danske Ordbog* (der dækker det danske sprog fra 1950 frem til i dag) og *Nye ord på nettet 1955*. Sidstnævnte er en digitaliseret udgave af Pia Jarvads *Nye ord 1955-1998* der bliver tilgængelig i en digital version og løbende skal opdateres med nye ord af Sprognævnets medarbejdere. Hertil kommer *Korpus 2000*, et korpus på over 50 millioner ord, der er opmærket så man kan foretage forskellige sproglige undersøgelser i materialet.
- **Tekster:** *Retskrivningsordbogens retskrivningsregler*, *Nyt fra Sprognævnet*, *Sprogbrevev DR* og en række lettilgængelige tekster om sproglige emner, fx dialekter, sproghistorie og typiske retskrivningsproblemer.

- **Kurser, øvelser og spil:** Disse elementer skal give brugerne mulighed for at træne forskellige aspekter af deres sproglige kunnen. Kurserne og øvelserne skal være rettet mod brugere der bevidst arbejder på at forbedre bestemte (skrift)sproglige færdigheder, mens spillene skal have en mere underholdende karakter samtidig med at det sproglige fokus bibeholdes (fx kan man via spillene blive opmærksom på ligheder og forskelle mellem de skandinaviske sprog, og man kan blive bevidst om bestemte etymologiske forhold).
- **Diverse:** dagens ord (der udvælges automatisk et lidt specielt ord fra en af de tilgængelige ordbøger, som brugeren kan læse nærmere om i den relevante ordbogsartikel), blogs om sprog, rapportering af nye og egne ord (a la funktionen på det svenske sprognævns hjemmeside hvor man kan indsende nye og egne ord) og linksamling (med relaterede danske og nordiske link).

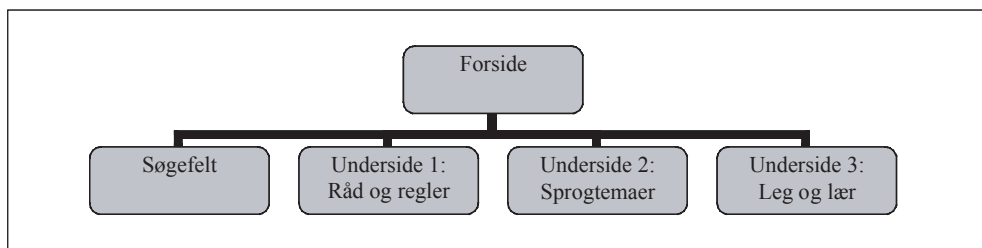
## Formidlingsformen

De *professionelle sprogbrugere* arbejder under tidspres, og deres brug af portalen er styret af et ønske om at løse sproglige, relativt afgrænsede problemer som de præsenteres for i en arbejdssammenhæng. Gruppen vil derfor sætte pris på korte, koncise svar som det ikke kræver alt for meget tid og baggrundsviden at forstå, og evt. en række kurser hvor de kan træne bestemte sproglige færdigheder (fx kommasætning).

De *almindeligt sproginteresserede* er i besiddelse af en vis sproglig videbegærlighed, men har ikke nødvendigvis særlige forudsætninger for at finde eller forstå informationerne på portalen. Vi vil derfor gerne præsentere materialet på en letforståelig og underholdende måde, samtidig med at brugerne skal have mulighed for at få mere uddybende informationer om et emne hvis de er interesserede. Desuden regner vi med at de almindeligt sproginteresserede vil være interesserede i forskellige lege- og spilprægede aktiviteter der både skal underholde og informere brugerne.

## Portalens struktur

Figuren illustrerer hvordan portalen, *sproget.dk*, helt overordnet skal struktureres:



Som man kan se på strukturdiagrammet, har man fra forsiden adgang til fire overordnede blokke: et søgefelt og tre undersider.



Fra søgefeltet (der i øvrigt skal være tilgængeligt på alle sider) kan man søge i alt stof på portalen, fx ordbogsværkerne og den såkaldte sprogbase hvor fx teksterne fra *Nyt fra Sprognævnet* og *Sprogbrevet DR* skal samles. Herudover er tre undersider tilgængelige: Fra undersiden *Råd og regler* er der adgang til Retskrivningsordbogens retskrivningsregler, et indeks hvor man kan slå en række typiske retskrivningsproblemer op, og en række øvelser der gør det muligt at træne bestemte (skrift)sproglige færdigheder. Fra undersiden *Sprogtemaer* er der adgang til

en række artikler om forskellige sproglige emner. Fra undersiden *Leg og lær* er der adgang til en række spil og underholdende elementer med sprogligt fokus.

## Et brugseksempel

Her vil vi præsentere et brugseksempel der skal vise hvordan en bruger skal kunne anvende *sproget.dk* til at løse et sprogligt problem. Det er dog oplagt at et enkelt brugseksempel kun kan give et meget begrænset indblik i anvendelsesmulighederne.

Brugeren er en professionel sprogbruger der er i tvivl om hvor mange bindestreger der skal være i *state of the art-resume*. Vores bruger har kigget i Retskrivningsordbogen, men han har svært ved at finde og få overblik over oplysningerne i ordbogen og er stadig usikker. Han beslutter derfor at konsultere *sproget.dk*. På portalens forside skriver han *bindestreg* i søgefeltet, og via en søgeresultatliste finder han frem til følgende oversigtsartikel om bindestreger:

<p><b>Bindestreg</b></p> <p>Der er mange forskellige udtryk som kræver en eller flere bindestreger. Se om dit problem er beskrevet nedenfor. Du kan også finde flere oplysninger i de relaterede emner til højre.</p> <p><b>Oversigt over bindestreg</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Ved forkortelser, fx <i>it-programmør</i></li><li>• Ved taltegn, fx <i>50-kr.-seddel</i></li><li>• Ved sidestillede led, fx <i>dansk-svensk-norsk samarbejde</i></li><li>• <b>Ved sammensætning med grupper af ord, fx <i>tro og love-erklæring (gruppesammensætning)</i></b></li><li>• Ved ...</li></ul>	<p style="text-align: center;">Tilbage til søgeresultatlisten</p> <p><b>Relaterede emner</b></p> <p>Retskrivningsordbogen, § 57.</p> <p>Udvalgte svar om bindestreg</p> <p>Øvelser med bindestreg</p>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Illustrationen viser ikke hele skærbilledet, men den indeholder de to centrale felter på skærmen i denne sammenhæng. Det store felt til venstre med selve bindestregsartiklen vil være placeret i midten af skærbilledet. I feltet til højre er der dels mulighed for at gå tilbage til søgeresultatlisten, dels en liste over relaterede emner på portalen.

Brugeren orienterer sig nu i artiklen om bindestreg. Han klikker på det underpunkt vi har markeret med fed, fordi han kan se at *tro og love-erklæring* ligner det ord han har problemer med, nemlig *state of the art-resume*. Ved at klikke på underpunktet kommer han frem til følgende skærmbillede:

<p><b>Sammensætninger med grupper af ord (gruppesammen-sætninger)</b></p> <p>? Jeg har set skrivemåden 'tro og love erklæring'. Er det rigtigt?</p> <p>! Nej, det rigtige er 'tro og love-erklæring'. Hvis den ene del af en sammensætning er en gruppe af ord med mellemrum imellem, sættes der en bindestreg fra gruppen til næste del. Reglerne for bindestreg ved disse sammensætninger står i Retskrivnings-reglerne, § 57.7.</p> <p>Kilde: Sprognævnets svarsamling. Redigeret august 06.</p>	<p style="text-align: center;">Tilbage til oversigtsartiklen</p> <p><b>Relaterede emner</b></p> <p>Læs også om bindestreg i gruppesammensætninger i Retskrivningsordbogen, § 57.7.</p> <p>Udvalgte svar om bindestreg</p> <p>Øvelser med bindestreg</p> <p>...</p>
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Denne illustration indeholder også kun de to centrale felter på skærmen. I det store felt til venstre finder brugeren en mere indgående behandling af eksemplet *tro og love-erklæring* og en liste over eksempler på andre gruppesammensætninger. I feltet til højre er der en knap der kan føre brugeren tilbage til oversigtsartiklen om bindestreg, og desuden er der en liste over relaterede portalopslag. Brugeren gennemlæser teksten om *tro og love-erklæring*. Han konstaterer at *state of the art-resume* er en gruppesammensætning og er nu sikker på at bindestregen skal placeres mellem *art* og *resume*.



## Det videre arbejde

Det er planen at portalen skal lanceres i september 2007, og frem til da vil følgende opgaver være helt centrale:

- etablering af søgefunktion
- etablering af sprogbasen
- gennemførelse af brugertest
- programmering af portalen
- redigering af indholdet.

I efteråret 2006 var der en del omtale af portalen i de danske medier. Pressen fokuserede på vores planer om at udarbejde en såkaldt 'ordkirkegård' eller et 'ordmuseum', dvs. en liste over ord der ikke længere optræder i ordbøger over moderne dansk og altså er ved at forsvinde (eller allerede er forsvundet) ud af sproget. Formålet med listen skal være at oplyse og bevidstgøre brugerne om sprogets forgængelighed – og underholde dem med ord som *græsselig* (altså noget der fremkalder en følelse af ubehag) og *obsternasig* (dvs. tvær og stædig) der klinger lidt gammeldags og mærkeligt i mange nulevende danskeres ører. Vi tolker interessen for 'ordkirkegården' eller 'ordmuseet' i medierne som et tegn på at der er en stor og bred interesse for det danske sprog i den danske befolkning. Det er vores mål at portalen i fremtiden kan være med til at tilgodese og kvalificere denne interesse og den sprogdebat der jævnligt udspringer heraf.

## Summary

*The Danish Language Council and the Society for Danish Language and Literature are developing a web portal on the Danish language. This article concerns the aims, the target users and the contents of the portal. The portal aims to offer professional linguistic help to the users, i.e. to answer questions on the Danish language, to give access to official and authoritative dictionaries and reference books and to contribute to the linguistic awareness among the users. The portal has two groups of target users: professional language users (e.g. secretaries), who aim to write clearly and correctly in work-related contexts, and private citizens, who would like to know more about the Danish language, e.g., about proverbs and etymology. Furthermore, this article describes the overall structure of the portal, provides an example of how the portal can be used, and lists the challenges to be taken into consideration before launching the portal in September 2007.*